

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**Барномаи таълимии фанни
СИЁСАТШИНОСӢ
барои донишҷӯёни муассисаҳои
таҳсилоти олии касбӣ**

**Душанбе
2018**

Барномаи таълимии фанни «СИЁСАТШИНОСӢ»
барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ –
Душанбе, 2018. 40 саҳ.

Мураттибон: *Муҳаммад Абдураҳмон,
Сафарализода Хучамурод*

Мухаррири масъул: *Хидирзода Махфират*

Муқарризон: *Муҳаббатов А.
Саидов А.С.*

МУҚАДДИМА

Аз қадиммулайём падидаи сиёсат ҳамчун як соҳаи муҳимми ғаёлияти инсон муайян гардидааст, ки дар раванди инкишофи ҷомеа ҳамеша тавачҷуҳи одамонро ба ҳаёти сиёсӣ ва қонунҳои он ҷалб менамояд. Бинобар ин, вобаста ба талаботи ҳаёти ҷомеа қисми алоҳидаи дониш –илм дар бораи сиёсат ё ин ки сиёсатшиносӣ пайдо гардид, ки дар самти омӯзишу таҳқиқи падидаю равандҳои сиёсӣ ва ширкат варзидан дар ҳаёти сиёсӣ мақоми хосса дорад.

Бинобар ин, зиёии имрӯза, хусусан омӯзгоре, ки ба таълиму тарбия сару қор мегирад, бояд аз ўҳдаи таҳлилу таҳқиқи равандҳои сиёсӣ барномада тавонад ва то ҷое нақши сарвари сиёсиро дар гурӯҳҳои хурду қалони иҷтимоӣ иҷро намояд.

Ҳамзамон, мақсади асосии барномаи пешниҳодгардида аз худ намудани дониш дар бораи сиёсат ҳамчун падидаи ҷамъиятӣ, шарҳу тавзеҳи мафҳумҳои асосии ин соҳаи дониш, баррасии моҳияти назарияҳои сиёсӣ, истифодаи онҳо барои таҳлили раванду ҳодисаҳои ҷамъиятӣ ва пайдо намудани малақаю таҷриба барои иштирок дар ҳаёти сиёсӣ мебошад.

Барномаи мазкур дар асоси нақшаи таълимӣ барои донишҷӯёни ғайриихтисосии макотиби таҳсилоти олии мамлакат тартиб дода шудааст. Мураттибон дастовардҳои нав ба нави усули таълими илмҳои сиёсиро ба назар гирифта, сарчашмаҳои илмию адабиёти дохилӣ ва хориҷиро дар барнома истифода намудаанд. Махсусан, инъикоси хусусиятҳои иҷтимоию сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва баъзе мавзӯҳои нав бори нахуст барои мутахассисон ва донишҷӯёни ғайриихтисос пешниҳод мегарданд.

Нақшаи тақвимӣ-мавзӯии таълими фанни «Сиёсатшиносӣ»

Миқдори умумии кредитҳо: 4 (аз онҳо: 2 кредит барои машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назориявӣ; 1 кредит барои машғулиятҳои аудитории амалӣ ва 1 кредит барои корҳои мустақилонаи донишҷӯён)

р/т	НОМГҶҶИ МАВЗҶҶХО	Миқдори соатҳо		
		Машғулиятҳои аудитории лексионӣ-назориявӣ	Машғулиятҳои аудитории амалӣ	Корҳои мустақилонаи донишҷӯён
1.	Сиёсат ҳамчун падидаи ҷамъиятӣ	1		
	Сиёсат ҳамчун санъати идораи корҳои давлатӣ		1	
	Мутолиа ва консепт аз китоби Арасту «Политика».			1
2.	Сиёсатшиносӣ илм дар бораи сиёсат	2		
	Методҳо ва муносибатҳои методологӣ дар омӯзиши масъалаҳои сиёсӣ		1	
	Мутолиа ва консепт аз китоби М.Вебер «Политика как профессия и призвание» ва Низомулмулк «Сиёсатнома»			1
3.	Марҳилаҳои асосии ташаккулёбии ва инкишофи ақидаҳои сиёсӣ	2		
	Таълимоти сиёсии мутафаккирони Давраи Эҳё ва Замони нав		1	
	Мутолиа ва консепт аз китоби Никколо Макиавелли «Государь» ва Низомулмулк «Сиёсатнома».			1
4.	Афкори сиёсии мутафаккирони форсу тоҷик	2		
	Саҳми мутафаккирони тоҷику форс дар рушди донишҳои сиёсӣ		1	

	Мутоила ва консепкт вобаста ба мавзӯ аз китобҳои Бобоҷон Ғафуров «Тоҷикон» ва Аҳмади Дониш «Наводир-ул-вақоеъ».			1
5.	Ҳокимияти сиёсӣ	2		
	Манбаъҳои ҳокимият ва машруиат (леғитимият)-и он		1	
	Мутоила ва омода намудани маъруза аз китоби Макс Вебер «Политика как профессия и призвание».			1
6.	Идеологияи сиёсӣ	2		
	Чараёнҳои идеявӣ муносибати замони муосир		1	
	Мутоила ва консепкт аз китоби Мухаев Р.Т. «Политология» ва асари Карл Маркс, Фридрих Энгелс «Немецкая идеология».			1
7.	Истиқлолияти сиёсӣ	2		
	Дастовардҳои даврони соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон		1	
	Мутоила ва консепкт аз китоби Жан Боден «Шест книг о государстве», Эмомалӣ Раҳмон «Истиқлолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат» ва Раҳмонов Э. «Даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллий ва бунёдкорӣ»			1
8.	Системаи сиёсии ҷомеа	2		
	Рушди институтҳои сиёсӣ ва нақши онҳо дар раванди ташаккули давлатдорӣ навин		1	
	Мутоила ва омода кардани маъруза аз китоби Зокиров Г.Н. «Системаи сиёсӣ: масъалаҳои рӯз ва дурнамои инкишоф».			1
9.	Давлат дар системаи сиёсӣ	2		
	Нишонаҳои давлат		1	
	Мутоила ва омода намудани маъруза аз китоби Раҳмонов Э.Ш. Даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллий ва бунёдкорӣ ва Аҳмади Дониш «Наводир-ул-вақоеъ».			1
10.	Ҳизбҳои сиёсӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ	2		
	Нақш ва мавқеи ҳизбҳои сиёсии Тоҷикистон дар рушди ҷомеаи муосир		1	
	Мутоила ва консепкт аз китоби Морис Дюверже «Политические партии».			1
11.	Равандҳои сиёсӣ	2		
	Навъҳои гуногуни раванди сиёсӣ. Раванди қабули қарорҳои сиёсӣ		1	

	Мутолиа ва навиштани консепкт аз китоби Глухова А.В. «Политические процессы»			1
12.	Режими сиёсӣ	2		
	Таъмини имкониятҳои баробар ва раванди ташаққулиҳои кафолатҳои давлатӣ		1	
13.	Мутолиа ва навиштани консепкт аз китоби Мухаев Р.Т. «Политология» ва Алии Ҳамадонӣ « Захират-ул-мулук»			1
	Элитаи сиёсӣ ва сарварии сиёсӣ	3		
	Нақши сарвар ва Пешвои миллат дар рушди ҷомеа		1	
14.	Мутолиа ва омода кардани презентатсия барои тахтаи электронӣ аз китоби Мухаев Р.Т. «Политология»			1
	Ҷомеаи шахрвандӣ	1		
15.	Мутолиа намудани китоби Ибни Сино «Тадбири манзил» ва консепкт кардани қисмате аз китоби Гегел Георг «Философия права»			1
	Демократия ҳамчун шакли ҳокимият ва воситаи раванди сиёсӣ	2		
	Нақши ниҳодҳои сиёсӣ ва маданияти сиёсӣ дар рушди ҷомеаи мутамаддин		1	
16.	Мутолиа ва омода кардани маъруза аз китоби Чон Локк «Два трактата о правлении»			1
	Интиҳобот ва системаҳои интиҳоботӣ	2		
	Тарғиби пешбарии номзадҳо ва тарзи баргузории маърақаҳои сиёсӣ		1	
17.	Мутолиа ва навиштани консепкт аз китоби Василенко И.А. «Политология».			1
	Низои сиёсӣ ва музокирот	2		
	Нақш ва мавқеи миёнаравӣ дар ҳалли низоъ		1	
18.	Мутолиа ва навиштани консепкт аз китоби Козырев Г.И. «Политическая конфликтология»			1
	Дин ва сиёсат	2		
	Давлати дунявӣ ва моҳияти он		1	
19.	Мутолиа ва омода кардани маъруза аз китоби Абдуллоев Ш. «Исломи муосир дар арсаи сиёсат ва идеология»			1
	Миллатҳо ва муносибатҳои миллӣ дар ҳаёти сиёсии ҷомеаи муосир	2		

	Ташаккули худшиносии миллӣ дар шароити рушди давлатдории миллӣ		1	
	Мутолиа ва омода кардани маъруза дар мавзӯи «Истиклолияти миллӣ» аз китоби Эмомалӣ Раҳмон «Истиклолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат»			1
20.	Рамзҳои сиёсӣ	1		
	Нишону Парчами давлатӣ – ифтихори миллӣ		1	
	Мутолиа ва консепт намудани муҳтавои асосии мавзӯ аз китоби Маҳмадов А.Н. «Муқаддимаи идеяи миллӣ»			1
21.	Маданияти сиёсӣ ва шуури сиёсӣ	2		
	Маданияти сиёсӣ ва роҳҳои ташаккули он		1	
	Мутолиа ва консепт кардани қисми дахлдор ба мавзӯ аз китоби Мелников А.П., Сокол С.Ф. «Политическая культура в жизни общества»			1
22.	Сиёсат ва воситаҳои ахбори омма	2		
	Нақши технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ дар рушди нумӯи ҷомеаи демократӣ		1	
23.	Муносибатҳои байналхалқӣ ва сиёсати хориҷии давлат	2		
	Таҳкими ҳуқуқи байналхалқӣ ва раванди ҳимояи манфиатҳои миллӣ		1	
	Мутолиа ва консепт кардани китоби Назаров Т., Сатторзода А. «Дипломатияи муосири тоҷик»			1
24.	Амният ҳамчун падидаи системаи иҷтимоӣ сиёсӣ	2		
	Терроризми байналхалқӣ ва гурӯҳҳои ифротӣ ҳамчун таҳдид ба амнияти миллӣ		1	
	Мутолиа ва омода намудани маъруза аз китоби Маҳмадов А.Н., Раҷабов Ш.А. «Амният ҳамчун падидаи системаи иҷтимоӣ»			1
25.	Ҷаҳонишавӣ ва назарияи геополитикии олам	2		
	Назарияҳои геополитикии муосир		1	
	Мутолиа ва консепт аз китоби Збигнев Бжежинский «Великая шахматная доска»			1
	Ҳамагӣ:	48	24	24

БАРНОМАИ ТАЪЛИМИИ ФАН

Мавзӯи 1. Сиёсат ҳамчун падидаи ҷамъиятӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти сиёсат. Мазмуни этимологии мафҳуми «politike». Пайдоиш ва инкишофи сиёсат: сиёсат ҳамчун соҳаи ҷаҳоншиносӣ; сиёсат ҳамчун мубориза барои ба даст овардани ҳокимият; сиёсат ҳамчун идоракунии соҳаи ҷаҳоншиносӣ; сиёсат ҳамчун раванди қабули қарорҳои умумиҷамъиятӣ; сиёсат ҳамчун санъати роҳбарӣ.

Хусусиятҳои сиёсат. Фаҳмиши низоми сиёсат. Фаҳмиши консенсуалии сиёсат. Фаҳмиши институционали сиёсат. Фаҳмиши системавӣ-функсионали сиёсат.

Вазифаҳои сиёсат. Сохтори сиёсат. Мундариҷаи сиёсат. Шакли сиёсат. Раванди сиёсат. Объект ва субъекти сиёсат. Дараҷаҳои амалишавии сиёсат. Алоқамандии сиёсат бо дигар соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ: сиёсат ва иқтисодиёт; сиёсат ва маданият, сиёсат ва ахлоқ, сиёсат ва дин, сиёсат ва ҳуқуқ. Навъҳои ҷудоғонаи сиёсат: сиёсати иқтисодӣ, иҷтимоӣ, экологӣ, динию мазҳабӣ, миллӣ, маданӣ, демографӣ, низомӣ ва ғ. Сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Моҳияти сиёсат ва мақоми он дар инкишофи ҷомеа.
2. Сиёсат ва алоқамандии он бо дигар зухуроти ҷамъиятӣ.
3. Ҳокимият ҳамчун объекти асосии сиёсат.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз китоби Арасту «Политика». –М.: АСТ, 2006. –142 с. Боби 1-ум.

Мавзӯи 2. Сиёсатшиносӣ - илм дар бораи сиёсат

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Таърихи пайдоиш, ташаккул ва инкишофи илми сиёсатшиносӣ. Заминаҳои пайдоиши сиёсатшиносӣ. Рӯшду инкишофи сиёсатшиносӣ дар олам. Мактабҳои мухталифи сиёсатшиносии ҷаҳон. Мақоми сиёсатшиносӣ дар низоми донишҳои илмӣ. Предмети сиёсатшиносӣ. Категорияҳои сиёсатшиносӣ. Асосҳои

назариявию методологии сиёсатшиносӣ: методҳои умумиилмӣ, методҳои сиёсатшиносии классикӣ, методҳои аз илмҳои дигар гирифташуда, методҳои сиёсатшиносии амалӣ. Сохтор ва таркиби сиёсатшиносӣ. Қисмҳои таркибии сиёсатшиносӣ: умумӣ ва муқоисавӣ.

Алоқамандии сиёсатшиносӣ бо фанҳои дигар: алоқамандии сиёсатшиносӣ бо фалсафа, сотсиология, илмҳои иқтисодӣ, назарияи давлат ва ҳуқуқ, таърих, психология, ҳуҷрофия ва ғ. Вазифаҳои сиёсатшиносӣ: методологӣ, идеологию тарбиявӣ, маърифатӣ, ояндабинӣ, инструменталӣ.

Афзудани нақши сиёсатшиносӣ дар ҳаёти ҷомеа. Омӯзиши сиёсатшиносӣ ҳамчун фанни мустақили таълимӣ. Мавқеи сиёсатшиносӣ дар замони шӯравӣ. Таълими сиёсатшиносӣ дар мактабҳои олиии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Предмети сиёсатшиносӣ. Мақоми сиёсатшиносӣ дар системаи илмҳои ҷомеашиносӣ.
2. Функсияҳои сиёсатшиносӣ.
3. Аҳамияти фанни сиёсатшиносӣ.
4. Таълими сиёсатшиносӣ дар Тоҷикистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва омода намудани маъруза аз китоби Макс Вебер. Политика как профессия и призвание. –М., 1991.; ё аз китоби Низомулмулк «Сиёсатнома».

Мавзӯи 3. Марҳилаҳои асосии ташаккулиёбӣ ва инкишофи ақидаҳои сиёсӣ

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Пайдоиши идеяҳои сиёсӣ дар тафаккури ҷамъиятӣ. Сиёсат ҳамчун қисми ҷаҳонбинии динию фалсафии дунёи қадим. Фаҳмиш дар бораи ҳокимият, давлат ва давлатдорӣ дар Шарқи қадим. Идеяҳои иҷтимоию сиёсӣ дар таълимоти Конфутсий ва Лаотси. Таълимоти файласуфони атиқа дар бораи сиёсат. Нақшаи давлати идеалӣ дар таълимоти Афлотун. Идеяҳои сиёсии Арасту дар рисолаи «Политика». Идеяҳои сиёсии Рими қадим. Тасаввурот оид

ба давлат дар асрҳои миёна. А. Блаженный, Ф. Аквиниягӣ ва М. Лютер - бунёдгари назарияи сиёсии насронӣ.

Гардиши кулӣ дар фарҳанги давраи Эҳё. Таълимоти сиёсии замони Эҳё ва инкилобҳои буржуазии асрҳои XVI-XVIII дар Аврупои Ғарбӣ. Таълимоти сиёсии Н. Макиавелли, Ж. Боден ва Т. Гоббс. Таълимоти сиёсии замони нав. Андешаҳои Чон Локк дар бораи баробарии умумии одамон. Ақидаҳои Волтер, Ж.Ж. Руссо ва Ш.Л.Монтеске дар бораи давлат, ҳокимият, сиёсат ва идеологияи маорифпарварӣ. Афкори сиёсии сотсиализми утопиявӣ.

Инкишофи ақидаҳои сиёсӣ дар охири асри XIX ва аввали асри XX. Концепсияи сиёсии марксистӣ. К.Маркс ва В.И.Ленин дар бораи революцияи сотсиалистӣ, диктатураи пролетариат ва давлат. Андешаҳои Макс Вебер дар бораи ҷабҳаҳои асосии ҳаёти ҷамъиятӣ, ҳокимият ва шаклҳои давлат. Концепсияи стратификацияи иҷтимоӣ ва тақсими ҳокимият дар сиёсатшиносии муосири Ғарб. Ҷараёнҳои бихевиористӣ ва эмпирикӣ. Неополитизм дар сиёсатшиносии муосир. Назарияи технократии сиёсат. Ҷадидия, ташаккул ва инкишофи он. Ду равиҳои ҷадидия ва хусусиятҳои хоси онҳо.

Инкишофи донишҳои сиёсӣ дар нимаи аввали асри XX. Г. Моска, В. Парето, Р. Михелс ва таълимоти сиёсии онҳо. Нимаи дуввуми асри XX - инкишофи босуръати илми сиёсӣ. Бихевиоризм дар илми сиёсӣ. Таълимот, концепсия ва ғояҳои сиёсии Д. Истон, Р. Дал, Г. Лассуэлл, Р. Арон ва Т. Парсонс. Ташаккул ва инкишофи сиёсатшиносии муқоисавӣ. Назарияи конвергенсия. Моҳияти наздик шудани ду система. Назарияи «ҷомеаи индустриалӣ» ва инкишофи ҷомеаи мутараққӣ. Назарияи технократия ва нақши он дар пешрафти ҷомеа.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Андешаҳои мутафаккирони дунёи қадим ва асрҳои миёна дар бораи сиёсат.
2. Таълимоти сиёсии замони нав дар Аврупо.
3. Идеяҳои сиёсии мутафаккирони Аврупои ғарбии асри XIX-XX. И.Кант, Ф. Гегел, К. Маркс, А. Токвил.
4. Сиёсатшиносии муосири Ғарб: тамоюлҳои асосии инкишоф.
5. Назарияи технократии сиёсат.

6. Таназзули муносибатҳои асримиёнагӣ ва ташаккули муносибатҳои нави ҷамъиятӣ.
7. Таълимоти сиёсии маорифпарварони фаронсавӣ.
8. Таълимоти сиёсии замони нав: андешаҳои сиёсии Н. Макиавелли.
9. Консепсияи сиёсии марксистӣ.
10. Нимаи аввали асри XX ва инкишофи донишҳои сиёсӣ.
11. Бихеовиризм ва инкишофи босуръати илми сиёсӣ дар нимаи дуввуми асри XX.
12. Назарияҳои «Конвергенсия», «ҷомеаи индустриалӣ», «технократия» ва моҳияти онҳо.

В. Қори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва консепт аз китоби Никколо Макиавелли «Государь». М., 1990; Бобҳои 6-ум ва 7-уми китоби Низомулмулк «Сиёсатнома».

Мавзӯи 4. Афкори сиёсии мутафаккирони форсу тоҷик

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Ақидаҳои иҷтимоӣ сиёсии Зардушт, Монӣ ва Маздак. Таълимоти сиёсии Абунаси Форобӣ оид ба ҷомеа ва инсон. Андешаҳои иҷтимоӣ сиёсии Имоми Аъзам. Ақидаҳои сиёсии Низомулмулк ва мақоми «Сиёсатнома»-и ӯ дар инъикоси сохти ҷомеа ва идоракунии давлат. Ақидаҳои пешқадамонаи Унсурмаолии Кайковус. Андешаҳои сиёсии Муҳаммад Ғазолӣ дар «Кимийи саодат» ва «Насихат-ул-мулк». Сиёсат «ашрафи усули саноат», консепсияи фалсафии М.Ғазолӣ дар бораи моҳияти ҳокимият. Ҷомеаи идеалии Ибни Сино. Рисолаи «Тадбири манзил». Идеаҳои пешқадамонаи ӯ оид ба меҳнати ғоиданоки ҷамъиятӣ, подшоҳу шаҳриёр, қонуну беадолатӣ. Ақидаҳои иҷтимоӣ сиёсии Алии Ҳамадонӣ дар рисолаи «Захират-ул-мулк». Мавқеи адлу инсоф ва дину ахлоқи мутафаккир дар ҳаёти сиёсӣ. Аҳмади Дониш - мутафаккири шинохтаи асри XIX. Ақидаҳои сиёсии ӯ дар «Рисола дар назми тамаддун ва таовун». Ислоҳотчиғӣ ва тарҳи ҷомеаи нав аз нигоҳи Дониш. Ақидаҳои прогрессивии Шамсиддин Шохин оид ба илм, маориф ва адолат. Танқиди сохти ҳукмронии амирӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Инкишофи идеяҳои сиёсии форсу тоҷик.
2. Афкори давлатдорӣ ва сиёсатмадорӣ дар «Сиёсатнома»-и Низомулмулк.
3. Ақидаҳои сиёсии Эмом Ғазолӣ ва Ибни Сино.
4. Алии Ҳамадонӣ, Аҳмади Дониш ва ақидаҳои сиёсии онҳо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект вобаста ба мавзӯ аз китобҳои Бобочон Гафуров «Тоҷикон» Ҷ.1, Ҷ.2. -Душанбе, 1985 ва Аҳмади Дониш. Наводир-ул-вақоъ. Душанбе, 1989.

Мавзӯи 5. Ҳокимияти сиёсӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти «ҳокимият». Ҳокимият ҳамчун падидаи иҷтимоӣ ва танзимгари муносибатҳо дар ҷомеа. Ҳокимият ва сиёсат. Шаклҳои ҳокимият: ҳокимияти сиёсӣ, иқтисодӣ, идеологӣ, оилавӣ ва ғ. Объект ва субъекти ҳокимият.

Ҳокимияти сиёсӣ, моҳият ва мазмуни он. Концепсияҳои гуногуни ҳокимияти сиёсӣ: фалсафияи сиёсӣ, концепсияи «муқовимат», «таксимооти минтақаи нуфуз», системавӣ, рафторӣ ва ғ. Фаҳмишҳои гуногуни ҳокимияти сиёсӣ дар илмҳои сиёсии муосир. Пайдоиши ҳокимияти сиёсӣ ва шаклҳои таърихии он. Унсурҳои асосии ҳокимияти сиёсӣ: истиқлолият, шаъну шараф, озодӣ, маҷбурнамоӣ. Вазифаҳои ҳокимияти сиёсӣ: ҳукмронии сиёсӣ, роҳбарӣ, ташкилнамоӣ, назоратнамоӣ. Усулҳои амалӣ намудани ҳокимият ва сарчашмаҳои он: қувва, маҷбуркунӣ, обрӯ. Ҳокимияти давлатӣ ва сиёсӣ. Тамоюлҳои инкишофи ҳокимияти давлатӣ. Ҳокимияти қонунбарор, иҷроия ва судӣ. Таксимооти ҳокимият ҳамчун падидаи хотимаи якҷаҳид ҳокимиятӣ.

Манбаъҳои ҳокимият ва гуногунрангии онҳо. Ҳукмронии сиёсӣ. Ҳокимият ва халқ: моделҳои асосии муносибатҳои байниҳамдигарӣ. Қонуниятҳои ҳокимият. Аломатҳои асосии қонунӣ будани ҳокимият. Ҳолат ва инкишофи ҳокимияти қонунӣ ва ғайриқонунӣ. Легитимияти ҳокимият.

Диалектикаи инкишофи ҳокимияти сиёсӣ. Хатари авантюризм ё ҳокимияти ноухдабарои бе амал. Бухрони ҳокимият. Дуҳокимиятӣ ва беҳокимиятӣ. Охлократия. Роҳҳои баргараф намудани бухрони ҳокимият. Шарҳи институтҳои ҳокимият.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Моҳият ва мазмуни ҳокимияти сиёсӣ.
2. Ҳокимияти сиёсӣ ва пахлуҳои мухталифи он.
3. Сабабҳои ба вучуд омадани бухрони ҳокимият ва роҳҳои бартараф намудани он.
4. Қонунӣ будани ҳокимият.
5. Институтҳои ҳокимият дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва омода намудани маъруза аз китобҳои зерин: Макс Вебер. Политика как профессия и призвание. –М., 1991.; Макс Вебер. Харизматическое господство. –М., 1991.

Мавзӯи 6. Идеологияи сиёсӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти «идеология». Идеология ҳамчун шакли ақидаи сиёсӣ. Д. Белл ва концепсияи «деидеологизатсия». Идеологияи сиёсӣ ва хусусиятҳои муҳимми он. Вазифаҳои идеологияи сиёсӣ. Зарурияти ташаккули идеологияи нав. Идеологияҳои сиёсии замони муосир. Либерализм ҳамчун идеологияи асосии замони муосир. Ақидаҳои идоракунии парлумонӣ конституционӣ ва идеяи тақсмоти ҳокимияти давлатӣ. Нақши плюрализм дар ташаккули идеологияи либерализм. Ҷ. Лок, Ш. Монтеске, И. Кант ва саҳми онҳо дар инкишофи либерализм. Назарияи «Шартномаи ҷамъиятӣ». Неолиберализм ва ислоҳоти либералӣ. Консерватизм ҳамчун идеология ва фалсафаи сиёсӣ. Асосгузори консерватизм Э. Бёрк, Ф. Новалис, Ж. де Местр ва таълимоти онҳо. Неоконсерватизм ва консерватизми классикӣ. Анархизм. Анархо-мютюализм, анархо-коллективизм. Нақши марксизм дар тафаккури сиёсии омма. Идеологияҳои сотсиал-реформистӣ ва коммунистӣ. Сотсиализм ва сотсиал-демократия. Нақши ҷамъиятии идеологияҳо ва ҳамкориҳои онҳо. Наздикшавӣ ба идеология аз нуқтаи назари илм. Вазифаҳо ва нақши асосии идеология дар замони муосир. Ҷараёнҳои сиёсии радикализм, экстремизм, терроризм, популизм ва дигар ҳаракатҳои алтернативӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Идеология ҳамчун шакли тафаккури сиёсӣ.
2. Идеологияҳои асосии муосир.
3. Либерализм ҳамчун идеологияи сиёсӣ.
4. Идеологияҳои сотсиал-реформистӣ ва коммунистӣ.
5. Чараёнҳои мухталифи идеявӣ сиёсӣ.
6. Нақши ҷамъиятии идеологияҳо ва ҳамкориҳои онҳо.
7. Нақши идеолог дар системаи сиёсии ҷомеа.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз китоби Мухаев Р.Т. Политология. –М., 2012. ва аз асари Карл Маркс, Фридрих Энгелс. Идеологияи немис. –М., 1988. –393 с.

Мавзӯи 7. Истиқлолияти сиёсӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Назарияи истиқлол. Ж. Боден асосгузори концепсияи истиқлолияти давлатӣ. Мазмун, таркиб ва хусусиятҳои истиқлолият. Ҳокимияти давлатӣ ҳамчун нури пешбари истиқлолият. Масъалаи миллӣ ва истиқлолияти кишвар. Моҳияти истиқлолияти миллӣ оид ба баробарӣ ва худмуайянкунии миллӣ дар ҷиҳати СММ ва Муоҳидаи Хелсинки. Навъҳои истиқлолияти сиёсӣ. Истиқлолият ва муборизаи сиёсӣ. Ҳаракатҳои миллию озодихоҳӣ. Назарияи истиқлолияти сиёсӣ дар замони шӯравӣ ва хусусиятҳои он. Системаи маъмурию фармонфармой. Моҳияти тарзи идораи космополитикӣ ва зиддимиллӣ. Раванди ба даст овардани истиқлолият: таҷриба ва амалияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҷунбишҳои озодихоҳона дар атрофи мақоми давлатии забон. Пошхӯрии Иттиҳоди Шӯравӣ заминаи асосии истиқлолияти миллӣ. Истиқлолият, сарвари сиёсӣ ва худшиносии миллӣ. Эъломияи истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва эътирофи он аз ҷониби кишварҳои мухталиф. Истиқлолияти сиёсӣ ва дастовардҳои замони соҳибистиқлолӣ дар рушди инкишофи Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Назарияи истиқлол.
2. Истиқлолият ва муборизаи сиёсӣ.

3. Раванди ба даст овардани истиқлолият: таҷрибаи Тоҷикистон.
4. Дастовардҳои замони соҳибистиклолӣ дар рушди инкишофи Тоҷикистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект аз китоби Жан Боден. Шесть книг о государстве. –М., 1999, Китоби 1; Эмомалӣ Раҳмон. Истиқлолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат. – Душанбе. Ҷ.1. 2002.-С 127-135; Раҳмонов Э. Даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ, чилди1. -Душанбе: «Ирфон», 2001.

Мавзӯи 8. Системаи сиёсии ҷомеа

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти системаи сиёсӣ. Мавқеи системаи сиёсӣ дар ҳаёти ҷомеа. Унсурҳои таркибии системаи сиёсӣ: муносибатҳои сиёсӣ, маданияти сиёсӣ ва шуури сиёсӣ, меъёрҳои сиёсӣ ҳуқуқӣ, ташкилоти сиёсӣ (институтҳои сиёсӣ). Дастгирӣ ва ҷонибдорӣ системаи сиёсӣ. Талабу дархост дар атрофи системаи сиёсӣ. Устувории системаи сиёсӣ. Бухронҳои сиёсӣ. Системаҳои сиёсии самаранок. Таълимоти Д.Истон, Г.Алмонд ва С.Липсет дар бораи системаи сиёсӣ. Фарқияти системаи сиёсӣ аз дигар системаҳои ҷамъиятӣ. Раванд ва шаклҳои гузариш аз як системаи сиёсӣ ба системаи дигар. Инқилоб ё ислоҳот роҳҳои асосии тағйири системаи сиёсӣ.

Вазифаҳои системаи сиёсӣ: мақсадгузорӣ, сафарбарнамоӣ, тақсими арзишҳо ва манбаъҳо, муттаҳиднамоӣ, қонунгузорӣ ва назорати иҷроиши онҳо.

Навҳои гуногуни системаҳои сиёсӣ: системаҳои сиёсии ғуломдорӣ, феодалӣ, кепиталистӣ ва сотсиалистӣ. Системаҳои сиёсии демократӣ, тоталитарӣ ва авторитарӣ. Системаи сиёсии англо-америкой, континенталию аврупоӣ, пешазсаноатӣ ва киман саноатӣ, тоталитарӣ. Системаҳои сиёсии либералию демократӣ, радикалию авторитарӣ, авторитарию консервативӣ, популистӣ ва анъанавӣ. Системаҳои сиёсӣ анъанавӣ ва модернизатсияшуда.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Назарияи умумии системаи сиёсӣ.
2. Моҳият, сохт ва вазифаҳои системаи сиёсӣ.

3. Шаклҳои системаи сиёсии муосир.
4. Масъалаҳои ислохоти системаи сиёсии Тоҷикистон дар шароити истиқлолият.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа намудан ва омода кардани маъруза аз китоби Зокиров Г.Н. Системаи сиёсӣ: масъалаҳои рӯз ва дурнамои инкишоф. –Душанбе: Истеъдод, 2011. –352 с.

Мавзӯи 9. Давлат дар системаи сиёсӣ

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти давлат. Назарияҳои пайдоиши давлат: назарияи теологӣ, патриархалӣ, шартномаи чамбиятӣ, зӯроварӣ, синфӣ ва ғ. Навъҳои таърихии давлат: давлатҳои гуломдорӣ, феодалӣ, капиталистӣ ва сотсиалистӣ. Назарияи марксистии пайдоиши давлат. Таҳлили таърихии пайдоиши давлат дар асари Ф. Энгельс «Пайдоиши оила, моликияти хусусӣ ва давлат» ва дар асари В.И. Ленин «Давлат ва революция». Нишонаҳои давлат: ҳудуд, аҳоли ва ҳокимияти расмӣ. Истиқлолият ҳамчун нишонаи давлат. Ҳуқуқи монополӣ оид ба эҷоди қонунҳо. Ҳуқуқи монополӣ оид ба истифодаи воситаҳои маҷбурнамоӣ. Ҳуқуқи монополӣ оид ба ситонидани андоз. Вазифаҳои дохилии давлат. Вазифаҳои хориҷии давлат.

Шаклҳои идоракунии давлат ва сохтори давлатӣ. Идоракунии монархистӣ ва ҷумҳуриявӣ. Монархияи мутлақ ва конститусионӣ. Ҷумҳурияҳои президентӣ ва парламонӣ. Давлати унитарӣ, федеративӣ ва конфедератсия.

Давлати ҳуқуқӣ. Таълимоти Ч.Локк, Ш.Л.Монтеске, Т.Чефферсон, И.Кант ва диг. дар бораи давлати ҳуқуқӣ. Давлати иҷтимоӣ ва хусусиятҳои муҳими он. Давлати дунявӣ: моҳият, хусусият ва зарурияти он. Давлати миллӣ ва нишонаҳои он.

Давлат ва ҷомеаи шаҳрвандӣ. Эҳёи давлатдорӣ, амалӣ гардонидани ислохоти ҳуқуқию давлатӣ дар Тоҷикистон. Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун давлати демократӣ, ҳуқуқбунёд, соҳибхитӣ, дунявӣ ва ягона. Шакли идоракунии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Накшаи намунавии семинар

1. Идеияи давлат дар таърихи афкори сиёсӣ.
2. Пайдоиш ва моҳияти давлат. Сохт ва вазифаҳои он.

3. Намуд ва шаклҳои давлатҳо.
4. Тамоюлҳои асосии инкишофи давлати муосир.
5. Эҳёи навини давлатдорӣ ва ислохоти ҳуқуқию давлатӣ дар Тоҷикистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа намудан ва омода намудани маъруза аз китоби Эмомалӣ Раҳмон. Даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ. Ҷилди 2. – Душанбе: «Ирфон», 2001; Аҳмади Дониш. Наводир-ул-вақоъ. Душанбе, 1989. (Рисола дар назми тамаддун ва тавоун).

Мавзӯи 10. Ҳизбҳои сиёсӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ

А. Машиғулияти аудиторӣ лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти «ҳизб». Пайдоиши ҳизбҳои сиёсӣ ва марҳилаҳои таърихӣ онҳо. Ҳизби сиёсӣ ҳамчун намояндаи манфиатҳои гурӯҳҳои гуногуни иҷтимоӣ, ҳамчун ташкилот ва гурӯҳи идеологӣ. Ҳизби сиёсӣ ҳамчун институти сиёсӣ. Ҳизби сиёсӣ ҳамчун умумияти мушаххаси идеологӣ, иттиҳоди ҳамфикрон ва ҳаммаслакон.

Навъҳои мухталифи ҳизбҳои сиёсӣ: ҳизбҳои «чапгаро», «марказгаро» ва «ростгаро». Навбандии ҳизбҳо аз рӯи мақсад ва вазифаҳои онҳо: ҳизбҳои инқилобӣ; ҳизбҳои реформистӣ; ҳизбҳои консервативӣ ва ҳизбҳои реаксионӣ. Ҳизбҳои кадрӣ ва оммавӣ.

Вазифаҳои ҳизбҳои сиёсӣ: вазифаҳои иҷтимоӣ, идеологӣ, маърифатӣ ва сиёсӣ. Ҳизби сиёсӣ иштирокчии асосии муборизаҳои сиёсӣ. Иштироки ҳизбҳои сиёсӣ дар интихобот. Ҳизбҳои ҳукмрон ва ғайриҳукмрон. Ҳизбҳои парламонӣ ва ғайрипарламонӣ. Ҳизбҳои сиёсии муосир: либералӣ, консервативӣ, сотсиал-демократӣ, коммунистӣ, экстремистӣ ва ғ. Ҳизбҳои сиёсии легалӣ ва ғайрилегалӣ.

Системаҳои ҳизбӣ: мазмун, моҳият, хусусият ва навҳои асосии онҳо. Системаи бисёрҳизбӣ. Системаи бисёрҳизбии дорои як ҳизби афзалиятнок. Системаи духизбӣ. Ҷамқорӣ ҳизбҳо дар шароити бисёрҳизбӣ. Плюрализми (гуногунадешии) сиёсӣ инъикосгари системаҳои духизбӣ ва бисёрҳизбӣ. Таҷрибаи сиёсии фаъолияти системаи духизбӣ дар ИМА ва Англия. Системаи якҷаҳизбӣ ва таснифоти он: авторитарӣ, тоталитарӣ ва системаи ҳизбии фашистӣ. Гузариш аз системаи якҷаҳизбӣ ба системаи бисёрҳизбӣ. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҳизбҳои сиёсӣ». Бисёрҳизбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ташаккули

хизбҳои сиёсии Тоҷикистон ва таснифоти онҳо. Таърихи ташаккулёбии хизбҳои сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Мафҳум ва моҳияти ташкилотҳои ҷамъиятӣ. Таносуби мафҳумҳои «ташкилотҳои ҷамъиятӣ» ва «хизби сиёсӣ». Мақом ва нақши ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар системаи сиёсии ҷомеа. Таснифоти ташкилотҳои ҷамъиятӣ.

Навъҳои асосии ташкилотҳои ҷамъиятӣ. Иттифоқи касаба, созмонҳои ҷавонон, иттиҳодияҳои занон ва ғ. Лоббизм ҳамчун институти сиёсӣ. Ҳаракатҳои ҷамъиятию сиёсӣ. Ҳаракатҳои ҷамъиятию сиёсӣ ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ: умумият ва фарқият. Базаи иҷтимоии ҳаракатҳои ҷамъиятию сиёсӣ. Хосияти ҳаракатҳои ҷамъиятию сиёсӣ дар системаи сиёсии ҷомеа. Таснифоти ҳаракатҳои ҷамъиятиву сиёсӣ: бо дараҷаи ташкилотчигӣ, бо аломатҳои демографӣ, бо мақсад ва усулҳои фаъолият. Намудҳои ҳаракатҳои ҷамъиятиву сиёсӣ: экологӣ, муқобили ҷанг, ҳимояи ҳуқуқ, ҳаракатҳои занона, миллий. Фронти халқӣ ҳамчун шакли ҳаракати ҷамъиятию сиёсӣ. Ҳаракати ташвиқотӣ ва шаҳрвандӣ. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ». Ҳаракат ва ташкилотҳои ҷамъиятии Тоҷикистон: базаи иҷтимоӣ, мавқеи ҳуқуқӣ, тамоюлоти ғоявӣ. Омилҳои инкишофи ҳаракатҳои ҷамъиятӣ.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мафҳум, таърихи пайдоиш, намудҳо (типология) ва вазифаҳои хизбҳои сиёсӣ.
2. Мақоми хизбҳои сиёсӣ дар системаи сиёсии ҷомеа.
3. Ташаккул ва инкишофи системаи бисёрхизбӣ дар Тоҷикистон.
4. Мафҳум ва моҳияти ташкилотҳои ҷамъиятӣ.
5. Нақш ва мавқеи ташкилотҳои ҷамъиятӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва консепт аз китоби Морис Дюверже. Политические партии. –М., 2005. –544 с. Боби 1.

Мавзӯи 11. Равандҳои сиёсӣ

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти раванди сиёсӣ. Марҳилаҳои раванди сиёсӣ. Унсурҳои таркибии раванди сиёсӣ: субъекти раванди сиёсӣ, объекти раванди сиёсӣ, воситаҳо, роҳи усулҳо ва манбаъҳои раванди сиёсӣ.

Муқаррар ва мустаҳкам намудани системаи сиёсии ҷомеа; таҷдиди унсурҳои таркибии системаи сиёсӣ; қабули қарорҳои сиёсӣ ва иҷроиши онҳо; назорат аз рӯи иҷроиши вазифаҳо ва муайян намудани ҳолати системаи сиёсӣ. Марҳилаҳои асосии раванди қабули қарори сиёсӣ.

Низоми мавҷудияти раванди сиёсӣ. Навъҳои раванди сиёсӣ: равандҳои сиёсии дохилӣ ва хориҷӣ; равандҳои сиёсии инқилобӣ ва эволюсионӣ; равандҳои сиёсии устувор ва ноустувор.

Моҳият ва таркиби фаъолияти сиёсӣ. Субъектҳои фаъолияти сиёсӣ. Мақсадҳои сиёсӣ. Вазъияти амалишавии фаъолияти сиёсӣ. Навъҳои мухталифи фаъолияти сиёсӣ. Шаклҳои зоҳиршавии фаъолияти сиёсӣ: фаъолияти сиёсии мусолиҳатомез: ислоҳот, конформизм, фаъолияти парлумонӣ, фаъолияти консенсуалӣ ва ғ.; фаъолияти сиёсии зӯрварона: ҷанг, инқилоб, аксулинқилоб, терроризм, диктатура. Моҳият, шаклҳо ва хусусиятҳои иштироки сиёсӣ. Иштироки сиёсии бевосита ва бавосита.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Марҳилаҳои асосии раванди сиёсӣ.
2. Раванди қабул ва иҷроиши қарорҳои сиёсӣ.
3. Шаклҳои зоҳиршавии фаъолияти сиёсӣ.
4. Иштироки сиёсии бевосита ва бавосита.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва консепт аз китоби Глухова А.В. Политические процессы. –Воронеж, 2009. –279 с.

Мавзӯи 12. Режими сиёсӣ

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Мафҳуми «режими сиёсӣ». Моҳият ва хусусиятҳои режими сиёсӣ. Режими сиёсӣ ҳамчун системаи тағйироти самтҳо ва методҳои амалигардонии ҳокимияти давлатӣ. Шаклҳои асосии режимҳои сиёсӣ: тоталитарӣ, авторитарӣ ва либералию демократӣ. Тоталитаризм ҳамчун шакли системаи сиёсӣ ва инъикосгари режими сиёсӣ. Пайдоиши режимҳои тоталитарӣ. Аломатҳои тоталитаризм. Нақши зӯрварӣ ва органҳои фишорвар дар режимҳои тоталитарӣ. Намудҳои режимҳои тоталитарӣ: фашистӣ, нимфашистӣ, ҳарбӣ-диктаторӣ, наҷодӣ, коммунистӣ.

Режими авторитарӣ ва хусусиятҳои он. Тоталитаризм ва авторитаризм: умумият, нишонаҳои фарқкунанда ва хусусиятҳои хос. Нақши роҳбари сиёсӣ дар режими авторитарӣ. Режимҳои авторитарии муосир. Нақши таърихии авторитаризм.

Режими либералӣ ҳамчун ҳолати гузариши ҷомеа. Аломатҳои фарқкунандаи режими либералӣ. Зиддиятҳои режими либералӣ. Либерализатсияи сиёсӣ ҳамчун як омил гузариш ба демократия.

Режими демократӣ ва моҳияти он. Нишонаҳои демократия: озодӣ, гуногунандешӣ, тақсимои ҳокимият, давлати ҳуқуқбунёд. Таснифоти режимҳои демократии муосир. Асосҳои иҷтимоию иқтисодии озодии шахсият. Ивази режимҳои сиёсӣ - тағйироти амалигардонии ҳокимият.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Режими сиёсӣ: мазмун, мундариҷа ва хусусиятҳои он.
2. Шаклҳои таърихии режимҳои сиёсӣ.
 - а) тоталитаризм ҳамчун падидаи асри ХХ
 - б) авторитаризм: таърих ва ҳолати муосир
 - в) режими демократӣ: таснифоти умумӣ.
3. Шахс ва ҳолати иҷтимоию сиёсии он дар режимҳои гуногуни сиёсӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва консепт кардан аз китоби Мухаев Р.Т. Политология. –М., 2012.; Алиев Ҷамадонӣ. Захират-ул-мулук. Тағрибидҳандагон Ҷ. Асосода, Қ.Турдиев. – Душанбе: Ирфон, 2008.

Мавзӯи 13. Элитаи сиёсӣ ва сарварии сиёсӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳуми «элита». Моҳият, хусусият ва нишонаҳои элитаи сиёсӣ. Элита ҳамчун пешбари ҳокимияти сиёсӣ. Назарияҳои элита дар сиёсатшиносии муосир. Г.Моска, В.Парето, Р.Михелс, Г. Лассуэлл, Р. Миллс дар бораи моҳияти элита. Қонуни универсалии таърих (В.Паретто). Қонуни оҳанини олигархия (Р.Михелс). Назарияҳои сиёсӣ оид ба ташаккули элита: назарияи технократии элита, назарияи арзишҳо, назарияи институтсионалии элита, назарияи плюралистии элита. Элитаи пӯшида ва кушода. Элитаи ҳукмрон ва ғайриҳукмрон. Таъриқи

элитаи ҳукмрон: элитаи сиёсӣ, элитаи иктисодӣ, элитаи ҳарбӣ, элитаи идеологӣ, элитаи маъмурию бюрократӣ. Сабабҳои пайдоиш, фаъолият ва мустақилияти элита дар сиёсат. Мақсад ва функцияҳои элита. Хусусияти муносибатҳои дохилии элитаи роҳбарикунанда.

Элита ва ҷомеа. Нимояндагии иҷтимоӣ ва маҳсули элита дар сиёсат. Роҳҳои асосии ташаккули элитаи сиёсӣ. Элита ва имтиёзнокии. Масъалаи ивазшавии элита, назорат, ташаккул ва фаъолияти онҳо. Мақом ва нақши элитаи сиёсӣ дар идораи ҷомеа.

Масъалаи сарвари сиёсӣ дар таърихи афкори сиёсӣ. Файласуфони антиқӣ дар бораи сарвари сиёсӣ (Геродот, Плутарх, Афлотун). Пайдоиши анъанаи «қахрамонӣ» ва тафсири таърихӣ. Таълимоти мутафаккирони форсу тоҷик оид ба сарвари сиёсӣ. Фаҳмиши ҳокимият ва сарварӣ дар асрҳои миёна. Назарияи сарварии замони Эҳё ва инқилоби буржуазии асри XVI ва аввали асри XIX дар Аврупои Ғарбӣ. Сиёсатшиносии муосири ғарб дар бораи сарвари сиёсӣ. Навъҳои сарварӣ: сарвари анъанавӣ, сарвари харизматикӣ, сарвари ратсиналию легалӣ. Андешаҳои сиёсатшиносии амрикоӣ Р. Зиллер оид ба навъҳои сарварӣ: сарварони бе маслак, сарварони прагматик, сарварони идеолог, сарварони ғайримуқаррарӣ. Масъалаи сарвари сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. Чехраҳои пешқадами арбобони сиёсии Тоҷикистон.

Вазифаҳои сарварӣ. Хосияти сарварӣ ва хусусиятҳои хоси он дар кишварҳои Осиёи Марказӣ.

Б. Машғулияти аудиторӣ амалӣ

Нақшаи намунавӣ семинар

1. Назарияи элитаҳо дар сиёсатшиносии муосир.
2. Моҳият, мақсад ва функцияҳои элита.
3. Навъ ва сохти элитаҳо.
4. Мақом ва нақши элитаи сиёсӣ дар идораи ҷомеа.
5. Масъалаи сарварӣ дар таърихи афкори сиёсӣ.
6. Моҳияти сарвари сиёсӣ ва навъбандии он.
7. Хусусиятҳои хоси ташаккули сарварони сиёсӣ дар ИДМ (СНГ) ва Ҷумҳурии Тоҷикистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва омода кардани презентатсия барои тахтаи электронӣ аз китоби Мухаев Р.Т. Политология. –М., 2012.

Мавзӯи 14. Ҷомеаи шаҳрвандӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳуми «ҷомеаи шаҳрвандӣ». Ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ. Таълимоти ҷомеаи шаҳрвандӣ аз Юнони қадим то замони Эҳё. Омӯзиши ҷомеаи шаҳрвандӣ дар тамаддуни олмонихо. «Фалсафаи ҳуқуқ» ва таҳлили ҷомеаи шаҳрвандии Гегель. Принсипҳои асосии ҷомеаи шаҳрвандӣ. Назари К.Маркс оид ба ҷомеаи шаҳрвандӣ. Анъанаи либералии англоамрикоӣ: Ч. Локк, А. Смит, Т. Паймен. Инкишофи ҷомеаи шаҳрвандӣ-либералӣ дар асоси арзишҳои либералӣ. Нақши афкори сотсиал-демократӣ дар сиёсати ғаёли ҷомеаи шаҳрвандӣ. Хосият ва принсипҳои асосии ҷомеаи шаҳрвандӣ. Сохтори ҷомеаи шаҳрвандӣ. Ҷомеаи шаҳрвандӣ ҳамчун маҷмӯи муносибатҳои ҷамъиятӣ ва институтҳои аз давлат дар канормонда. Ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ дар замони муосир. Маданияти шаҳрвандӣ. Ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ дар Тоҷикистон. Ҷомеаи шаҳрвандӣ ва бюрократия. Мақом ва нақши хизмҳои сиёсӣ дар ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ. Самтҳои асосии инкишофи ҷомеаи шаҳрвандӣ. Муносибатҳои байниҳамдигарии ҷомеаи шаҳрвандӣ ва давлат. Ҷомеаи шаҳрвандӣ ва масъалаи ташаккули системаи сиёсии ҷомеа.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Ҷомеаи шаҳрвандӣ ва паҳлуҳои мухталифи он.
2. Принсипҳои асосии ҷомеаи шаҳрвандӣ.
3. Нақши хизмҳои сиёсӣ ва дигар иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ.
4. Ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ дар Тоҷикистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа намудани китоби Ибни Сино. Тадбири манзил ва конспект кардани қисме аз китоби Гегел Георг. Философия права. – М., 1990.

Мавзӯи 15. Демократия ҳамчун шакли ҳокимият ва воситаи раванди сиёсӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти демократия. Идеия демократия дар таърихи афкори сиёсӣ. Демократия ҳамчун низоми арзишҳо. Демократияи аҳди қадим. Демократияи коллективӣ. Демократияи

либералӣ. Демократия ҳамчун раванди сиёсӣ. Шаклҳо ва навъҳои мухталифи демократия. Назарияҳои демократии муосир: партисипаторӣ, плюралистӣ, элитарӣ. Принсипҳои интихобӣ будан, бисёрҳизбӣ, оппозитсияи боэътидол, тақсимои ҳокимият. Норасогӣ ва бартариятҳои демократия.

Демократикунониҳои ҷомеа ва хусусиятҳои муҳими он. Гузариш ба демократия: қонуният ва шаклҳо. Мушкилиҳои гузариш ба демократия. Интихобӣ будани тамоми мақомоти давлатӣ. Таҷрибаи дунявии ислоҳоти демократӣ. Раванди инкишофи демократия дар Тоҷикистон. Демократия ва ҳуқуқи шахрвандӣ. Мафҳуми «ҳуқуқ ва озодии инсон». Масъалаи ҳуқуқи инсон дар таърихи инсоният. Таснифоти ҳуқуқ ва озодӣ. Декларатсияи умумии ҳуқуқи инсон ва мақоми он барои пешравии ҷомеа. Таҷрибаи ҳалли масъалаҳои ҳуқуқи инсон дар мамлакатҳои гуногун. Нақш ва мавқеи шахс дар системаи сиёсии демократӣ. Муносибати шахс ва ҳокимият дар шароити демократикунонӣ, ҳимояи онҳо аз назари қонун. Шахсияти дорои тафаккури демократӣ.

Заминаҳои асосии рушди демократия: ҷаҳонбинии дунявӣ, рушди саноат ва иқтисод, урбанизатсия, ВАО-и ташаккулёфта, иқтисоди бозорӣ ва рақобати иқтисодӣ. Меъёрҳои асосии демократияи замони муосир.

Б. Машғулияти аудиторӣ амалӣ Нақшаи намунавии семинар

1. Идеияи демократия дар таърихи афкори сиёсӣ. Назарияҳои демократии муосир.
2. Демократияи муосир ва хусусиятҳои хоси он.
3. Равандҳои инкишофи демократия дар Тоҷикистон.
4. Демократия ва ҳуқуқи инсон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва омода кардани маъруза аз китоби Ҷон Локк. Два трактата о правлении. –М.: Мысль, 1988. –154 с. Қисми 1.

Мавзӯи 16. Интихобот ва системаҳои интихоботӣ

А. Машғулияти аудиторӣ лексионӣ-назариявӣ

Моҳият ва хусусиятҳои интихобот. Интихобот ва ҳуқуқҳои сиёсии инсон ва шахрванд. Принсипҳои асосии ҳуқуқи интихоботӣ: умумият, баробарӣ, овоздиҳии пинҳонӣ ва ғ. Ҳуқуқи

интихоботи фаъл ва ғайрифаъл. Конституция ва дигар санадҳои ҳуқуқии давлат оид ба тартиби интихобот. Тартиби пешбарии номзадҳо. Вазифаҳои интихобот. Маърақаҳои пешазинтихоботӣ: тарғибу ташвиқи барномаҳои сиёсӣ. Интихобот ва ташаққули оппозицияси сиёсӣ. Интихоботи берақобат. Интихоботи шаффоф. Довталабони ҳақиқӣ, қаллобон ва фиреби сиёсӣ. Технологияи интихобот. Овоздиҳӣ ва навъҳои асосии он. Абсентеизм шакли махсуси рафтори сиёсии интихобкунандагон. Ҳизбҳои сиёсии рақобаткунанда дар интихобот. Нақши интихобот дар рушди ҷомеаи демократӣ.

Системаҳои интихоботӣ: мажоритарӣ, пропорционалӣ (мутаносиб), омехта ва концептуалӣ. Системаи мажоритарии аксарияти мутлақ. Системаи мажоритарии аксарияти нисбӣ. Афзалият ва норасогиҳои системаи мажоритарӣ. Системаи пропорционалӣ (мутаносиб) ва хусусиятҳои он. Афзалият ва норасогиҳои системаи пропорционалӣ (мутаносиб). Системаи интихоботи омехта. Вакилон ва нақши онҳо дар ҷомеа.

Б. Машғулияти аудиторӣ амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Интихобот ва системаҳои интихоботӣ.
2. Вазифаҳои асосии интихобот.
3. Интихобот ва технологияи он.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва навиштани конспект аз китоби Василенко И.А. Политология. –М., 2011. –С.133-144.

Мавзӯи 17. Низои сиёсӣ ва музокирот

А. Машғулияти аудиторӣ лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти «низӯ». Низӯ ҳамчун падидаи иҷтимоӣ сиёсӣ. Низои сиёсӣ ва хусусиятҳои муҳими он. Роҳу усулҳои таҳлили низӯ. «Харитасозии низӯ». Объект ва субъектҳои низӯҳои сиёсӣ. Сабабҳои пайдоиш ва ташаққули низӯҳои сиёсӣ. Таснифоти низӯҳои сиёсӣ: навъ, сатҳ ва рушди онҳо. Низои мусаллаҳона ва оқибатҳои он. Вазифаҳои низои иҷтимоӣ сиёсӣ: вазифаи паст қардани шиддати байни муҳолифони оштинопазир, вазифаи иттилоотӣ ва иртиботӣ, созиш ва эҳёи ҷомеа. Низӯҳои барангезанда ва қувваи таҳриқгари

тағйиротҳои ҷамъиятӣ. Баҳо ба таносуби қувваи ҳариф. Маҷбурнамоӣ ва маҳдуд намудани амалиёти мусаллаҳона. Созишномаҳои Женева (1949) ва Протоколҳои иловагӣ оид ба низоҳои мусаллаҳона.

Марҳилаҳои низо ва навҳои гуногуни миёнаравӣ. Оғози гуфтушунид ва миёнаравӣ. Вазъияти пешазнизо. Ба вуқӯ омадани низо (инцидент). Ҳалли низо (аз байн бурдани инцидент). Тамоюлотҳои асосии рушди низоҳо. Паст намудани шиддати низо ва бартараф кардани он. Баланд шудани шиддати низо ва авҷ гирифтани он.

Марҳилаи шарҳу тавзеҳи қазия. Марҳилаи ҳалли масъалаҳои низоангез. Созиш ва мувофиқа. Идоранамоии низо. Дарки низо. Пешгирӣ намудани низо.

Музокирот воситаи асосии ҳалли низо. Назария ва амалияи музокирот ва миёнаравӣ. Музокироти ҷудоқунанда ва музокироти баҳамоваранда. Музокирот бо одамони душвор, бартараф намудани ҷавоби манфӣ. Марҳилаҳои асосии раванди музокирот. Ба танзим даровардани низои сиёсӣ ва усулҳои анъанавӣ. Музокироти сулҳи тоҷикон. Саҳми раванди муколама дар идораи низо ва бунёди сулҳ (таҳти сарпарастии Конфронси Дортмунт). Ҷабҳаҳои ҳуқуқии таҳлил ва ҳалли низо дар Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Низо ҳамаҷун падидаи иҷтимоӣ сиёсӣ.
2. Низои сиёсӣ ва хусусиятҳои ҳосили он.
3. Миёнаравӣ яке аз шаклҳои асосии тарафи сеюм.
4. Музокирот ҳамаҷун воситаи асосии ҳалли низо.
5. Ба танзим даровардани низои сиёсӣ ва усулҳои анъанавӣ.
6. Ҷабҳаҳои ҳуқуқии таҳлил ва ҳалли **низо** дар Тоҷикистон.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва навиштани конспект аз китоби Козырев Г.И. Политическая конфликтология. –М., 2008. – 432 с.

Мавзӯи 18. Дин ва сиёсат

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Дин ҳамаҷун шакли шуури ҷамъиятӣ. Нақши дин дар ҳаёти сиёсӣ ҷамъиятӣ. Динҳои бузурги олам: насронӣ, буддӣ, ислом. Таълимоти иҷтимоии дини насронӣ. Ҷараёнҳои асосии дини насронӣ: прославӣ, католикӣ ва протестантизм.

Буддизм ва чанбаҳои иҷтимоию сиёсии он. Буддизм ва давлат. Ҳизбҳои сиёсии буддоӣ ва иттиҳодияҳои чамъиятӣ.

Дини ислом ва ҷабҳаҳои асосии он: суннӣ ва шиа. Идеали иҷтимоии ислом. Масъалаҳои модернизатсияи иҷтимоию сиёсии таълимоти дини ислом. Муносибати Ислом бо давлат ва ҳуқуқ. Бунёдгарони ислом: идеология ва сиёсат. Концепсияи «роҳи сеюм»-и инкишоф. Идеологияи ислом ва шуури омма. Динигардонии сиёсат. Мақом ва нақши иудаизму дигар эътиқодҳо дар ҳаёти ҷамъиятию сиёсии халқҳои ҷаҳон.

Давлат ва иттиҳодияҳои динӣ: ҳамкорӣ дар муносибатҳо. Бунёдгароӣ ҳамчун идеологияи динӣ. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи дин ва ташкилотҳои динӣ». Тағйиротҳо ба қонуни мазкур аз 12 майи соли 2001. Сиёсатгардонии дин. Мақом ва нақши дин дар Тоҷикистони муосир. Ҳизбҳои динӣ дар равандҳои сиёсии ҷомеа. Нақш ва мавқеи дин дар давлати дунявӣ. Озодии вичдон ва шаклҳои зоҳиршавии он.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мақом, таркиб ва хусусиятҳои дин дар ҷомеаи сиёсӣ.
2. Таълимоти иҷтимоию сиёсии дини насронӣ.
3. Ҷабҳаҳои иҷтимоию сиёсии таълимоти дини буддоӣ.
4. Асосҳои иҷтимоию сиёсии таълимоти дини ислом.
5. Дин ва ташкилотҳои динӣ. Сиёсатгардонии дин.
6. Мақом ва нақши дин дар Тоҷикистони муосир.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа намудан ва омода кардани маъруза аз китоби Абдуллоев Ш. Исломи муосир дар арсаи сиёсат ва идеология. – Душанбе, 1990.

Мавзӯи 19. Миллатҳо ва муносибатҳои миллӣ дар ҳаёти сиёсии ҷомеаи муосир

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Муносибатҳои миллӣ ҳамчун объекти сиёсат. Масъалаи миллӣ дар замони муосир. Шарҳи мафҳуми «миллат». Таълимоти Муртазо Муттаҳирӣ оид ба миллат ва хусусиятҳои он. Худшиносии миллӣ: таркиб, характер, ташаккулёбӣ. Масъалаҳои ҳаракатҳои миллии муосир. Эҳёи миллатҳои номдор (титулдор) ва ҳолати давлатҳои гуногунмиллат. Принсипҳои сиёсии инкишофи муносибатҳои миллӣ.

Миллатгароӣ: моҳият ва шаклҳо. Миллатгароӣ дар муборизаи сиёсии муосир. Маҳалгароӣ ҳамчун падидаи номатлуб.

Ҳокимияти сиёсӣ ва муносибатҳои миллӣ. Низоъ дар муносибатҳои байналмилалӣ. Ҳуқуқҳои сиёсии ақалиятҳои миллӣ. Масъалаи забони давлатӣ. Миллат ва фарҳанг. Мақоми душаҳравандӣ. Идеяи миллӣ дар рушди ҷомеа. Сиёсати миллӣ ва ҳуқуқи шаҳраванд.

Муносибати миллӣ ва давлатдории миллии Тоҷикистон: таърихи муосир, масъалаи истиқлолияти миллӣ. Мақсади стратегии сиёсати миллӣ. Дастовардҳои миллии истиқлолият. Ифтихори миллӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Моҳият ва тамоюлҳои инкишофи муносибатҳои миллӣ дар замони муосир.
2. Мафҳуми «миллат» ва шарҳи гуногуни он.
3. Худшиносии миллӣ ва ифтихори миллӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва омода кардани маъруза дар мавзӯи «Истиқлолияти миллӣ» аз китоби Эмомалӣ Раҳмон. Истиқлолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат. Ҷ.1-6. Душанбе, 2001- 2006.

Мавзӯи 20. Рамзҳои сиёсӣ

А. Машғулияти аудиторӣ лексионӣ-назариявӣ

Моҳият ва мафҳуми рамзҳои сиёсӣ. Рамзҳои миллию давлатӣ. Манфиати сиёсӣ ва рамзҳои давлатӣ. Аломатҳои рамзӣ: досу болға, сувастикаи миллатгарой, салибони насронӣ, ҳайкалчаҳои гуногун (Маслан дар Фаронса Марианна, Джон Булл дар Англия, амаки Сем дар ИМА, хирс дар Русия, шутурмурғ дар Австралия ва ғ). Нақши рамзҳо дар рафтори сиёсии одамон. Пайдошавии давлати миллӣ ва истифодаи рамзҳои гуногуни миллӣ: Парчами давлатӣ, нишон, суруди миллӣ, конституция, пул ва чашнҳои миллӣ. Соҳибистиқлолӣ ва давлат ҳамчун аъзои комилҳуқуқии ҷомеаи ҷаҳонӣ. Парчами давлатӣ атрибутҳои асосии воҳӯриҳои байналхалқӣ ва гуфтугӯҳои дучонибаю бисёрҷониба.

Нишони давлатӣ ҳамчун рамзи кишвар: уқоб, паланг, уқоби дусара, дарахтони гуногун, рустаниҳо. Истифодаи суруди миллӣ дар воҳӯриҳои расмӣ, дар чашнҳои миллӣ, дар мусобиқаҳои варзишии байналмиллӣ. Эҳтироми рамзҳои давлатӣ, ватанпарварӣ ва худшиносии миллӣ. Қарори Шӯрои Олии

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз соли 1992 «Дар хусуси тасдиқ кардани Низомномаи Нишони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон». Қонуни Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз соли 1994 «Дар хусуси тасдиқи Низомномаи Суруди миллӣ». Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз соли 1995 «Дар хусуси дар рӯҳияи ватанпарварӣ тарбия намудани ҷавонон ва эҳтиром намудани рамзҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон». Роҳҳои омӯзиш ва тарғибу ташвиқ намудани рамзҳои давлатӣ. Рамзҳои миллии Тоҷикистон: Парчами давлатӣ, Нишони давлатӣ, Суруди миллӣ, пули миллӣ ва забони давлатӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Моҳият ва мафҳуми рамзҳои сиёсӣ.
2. Нақши рамзҳо дар рафтори сиёсии одамон.
3. Нишони давлати ҳамчун рамзи кишвар.
4. Эҳтироми рамзҳои давлатӣ, ватанпарварӣ ва худшиносии миллӣ.
5. Рамзҳои давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Шакл ва мазмуни онҳо.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва консепт намудани мухтавои асосии мавзӯ аз китоби Маҳмадов А.Н. Муқаддимаи идеяи миллӣ. Душанбе, 2014.

Мавзӯи 21. Маданияти сиёсӣ ва шури сиёсӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти маданияти сиёсӣ. Сохтори маданияти сиёсӣ ва унсурҳои таркибии он: донишҳои сиёсӣ, ҷаҳонбинии сиёсӣ, боварҳои сиёсӣ, тамоюлотҳои сиёсӣ, мавқеи сиёсӣ, рафтори сиёсӣ. Дараҷаҳои амалишавии маданияти сиёсӣ. Гуногунрангии маданияти сиёсӣ: маданияти сиёсии ҷомеа, маданияти сиёсии гурӯҳҳои иҷтимоӣ ва маданияти сиёсии шахс. Алоқамандии маданияти сиёсӣ бо характери миллӣ.

Механизмҳои ташаккулёбии маданияти сиёсӣ: инқилобҳои иҷтимоӣ, ҷангҳо, хусусиятҳои муносибатҳои хоричии давлат, системаи сиёсии ҷомеа ва унсурҳои таркибии он, ибодатхонаҳо, воситаҳои ахбори омма, урфу одат, анъанаҳо, меъёрҳои рафтор, динамикаи равандҳои фарҳангию маърифатӣ.

Навъҳои муҳимтарини маданияти сиёсӣ: маданияти сиёсии патриархалӣ, маданияти сиёсии пайравӣ (маданияти итоаткорӣ) ва маданияти сиёсии фаъол (маданияти иштирок). Маданияти сиёсии омехта. Маданияти сиёсии буржуазияи демократӣ ва авторитарияи тоталитарӣ. Маданияти сиёсии бюрократӣ ва бозорӣ.

Вазифаҳои асосии маданияти сиёсӣ: танзимнамоӣ, маърифатӣ, тарбиявӣ, иттилоотӣ. Маданияти сиёсии ҷавонон. Хусусиятҳои фарқкунандаи маданияти сиёсии ҷавонон: таҷрибаи ками сиёсӣ, максимализм, ноустуворӣ, зудбоварӣ. Мақом ва нақши маданияти сиёсии ҷавонон дар маданияти сиёсии ҷомеа.

Масъалаҳои инкишофи маданияти сиёсӣ. Маданияти сиёсӣ ва анъана. Маданияти сиёсии элитаи сиёсӣ. Навъҳои таърихӣ маданияти сиёсӣ. Маданияти сиёсии ғарбӣ ва шарқӣ. Ҳолат ва хусусиятҳои инкишофи маданияти сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Мафҳум ва маҳияти шуури сиёсӣ. Шуури сиёсии фардӣ, гурӯҳӣ ва оммавӣ. Таркиби шуури сиёсӣ: талаботи сиёсӣ, манфиатҳо, арзишҳо, пешбининамоии сиёсӣ, эътиқоди сиёсӣ. Сатҳи шуури сиёсӣ: назариявӣ, амалӣ, эмотсионалӣ-психологӣ.

Нақш ва маъқеи шуури сиёсӣ дар низоми муносибатҳои сиёсӣ. Таъсири шуури сиёсӣ ба ҳаёти сиёсии ҷомеа. Шуури сиёсии либералӣ, консервативӣ, анъанавӣ, сотсиал-демократӣ, марксистияи ленинӣ, радикалӣ, натионалистӣ ва ғ. Алоқамандии шуури сиёсӣ бо менталитети сиёсӣ. Дараҷаҳои амалишавии шуури сиёсӣ. Шуури сиёсии муқаррарияи таҷрибавӣ. Шуури сиёсии идеологияи назариявӣ.

Нақш ва маъқеи инсон дар сиёсат. Фаъолнокии сиёсии шахс. Заминаҳои фаъолгардонии нақши сиёсии инсон: заминаҳои моддӣ, иҷтимоию маданӣ, ҳуқуқи сиёсӣ. Иҷтимоикунунии сиёсии шахс. Таълими сиёсӣ. Таҷрибаҳои сиёсӣ. Марҳилаҳои асосии иҷтимоикунунии сиёсии шахс. Институтҳои иҷтимоикунунии сиёсӣ: оила, мактабу донишгоҳҳо, гурӯҳҳои синусолӣ, ҳизбҳои сиёсӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва воситаҳои ахбори омма.

Б. Машғулияти аудиторӣ амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мафҳум, таркиб ва вазифаҳои маданияти сиёсӣ.
2. Мақом ва нақши маданияти сиёсӣ дар системаи сиёсии ҷомеа.

3. Ҳолат ва хусусиятҳои инкишофи маданияти сиёсии ҷавонон.
4. Инкишофи маданияти сиёсӣ дар Тоҷикистон.

В. Қори мустакилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва консепт қардани қисми дахлдор ба мавзӯ аз китоби Мельников А.П., Сокол С.Ф. Политическая культура в жизни общества. Учебное пособие. – Минск, 2011. – 262 с.

Мавзӯи 22. Сиёсат ва воситаҳои ахбори омма

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Мақоми воситаҳои ахбори омма дар сиёсат. Воситаҳои ахбори омма ҳамчун воситаи муҳими иттилоотӣ: матбуот, телевизион, радио ва интернет. Системаи ВАО: тичоратӣ, авторитарӣ, патерналистӣ ва демократӣ.

Вазиғаҳои ВАО: иттилоотӣ, маълумотдиҳӣ, маърифатӣ, танқидӣ, назоратӣ, манипулятивӣ ва сафарбарнамоӣ. Мақоми ВАО дар ташаккули афкори ҷамъиятӣ. Озодӣ ва ҳуқуқҳои ВАО. Принсипҳои асосии ВАО: афзалиятнокӣ, далелҳои ҷолиби диққат, далелҳои нав, муваффақиятҳои сиёсӣ, доштани мақоми баланди ҷамъиятӣ. Таъсири ВАО ба ғайолият ва шуури одамон. ВАО ҳамчун инъикоси воқеияти ҷамъиятӣ. Ташаккули фазои иттилоотӣ. ВАО ва мақомоти ҳокимият. Вазоити ахбори алтернативӣ ва ҷомеаи муосир. ВАО ва фиреби сиёсӣ.

Робита бо ҷомеа (public relation) ва роҳҳои ташаккули он. Сохтори ташкилии ҳадамотҳои иттилоотӣ: шӯбаи матбуот; шӯбаи телевизион ва радио; шӯбаи реклама; шӯбаи брифингҳо.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи матбуот ва дигар воситаҳои ахбори омма». Нақши ВАО дар низои Тоҷикистон. Истиқрори сулҳи тоҷикон ва ВАО.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Мақом ва нақши вазоити ахбори омма дар сиёсат.
2. ВАО дар ташаккул ва инкишофи афкори ҷамъиятӣ.
3. Принсипҳои асосии ғайолияти ВАО.
4. Озодӣ ва ташаккули фазои иттилоотӣ.
5. Нақши ВАО дар низои Тоҷикистон.
6. Истиқрори сулҳи тоҷикон ва ВАО.

Мавзӯи 23. Муносибатҳои байналхалқӣ ва сиёсати хориҷии давлат

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Муносибатҳои сиёсии байналхалқӣ: моҳият, таркиб ва хусусиятҳои он. Муносибатҳои байналхалқӣ ҳамчун системаи ҳодиса ва равандҳои байналхалқӣ.

Хусусиятҳои асосии муносибатҳои байналхалқӣ: стихиявӣ, гуногунҷабҳагӣ, таъсири факторҳои субъективӣ. Субъектҳои муносибатҳои байналхалқӣ: давлат, блокҳои ҳарбӣ-сиёсӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, гурӯҳҳои интегратсионӣ, иттиҳодияҳои байналхалқии байнидавлатӣ ва ғайридавлатӣ ва ғ. Нақши ҳаракатҳои иҷтимоӣ дар сиёсати ҷаҳонӣ. Дипломатияи халқӣ.

Навҳои асосии муносибатҳои байналхалқӣ: сиёсӣ, иқтисодӣ, илмӣ-техникӣ, идеологӣ, ҳуқуқӣ-байналхалқӣ, ҳарбӣ-стратегӣ, фарҳангӣ ва ғ.. Шаклҳои муносибатҳои байналхалқӣ. Сатҳи муносибатҳои байналхалқӣ: глобалӣ, байниминтақавӣ, минтақавӣ, вазъи сиёсӣ-байналмилалӣ, муносибатҳои дучонибаи давлат. Намудҳои муносибатҳои байналхалқӣ: муқобилиятнишондихӣ, ҳамкорӣ, баробарҳуқуқӣ, нобаробарҳуқуқӣ, гегемония ва ғ.

Низоҳои байналмилалӣ ва намудҳои онҳо: глобалӣ, минтақавӣ, локалӣ. Бухронҳои байналмилалӣ ва ҷангҳо. СММ ҳамчун ташкилоти унверсалии байналхалқӣ дар таъмини сулҳ ва амнияти байналхалқӣ. сиёсати хориҷӣ, моҳият ва хусусиятҳои он. Давлат ва манфиатҳои миллӣ дар арсаи байналхалқӣ. Алоқаи сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ. Навҳои сиёсати хориҷӣ: ғайрифаъл, консервативӣ, агрессивӣ. Мақсади сиёсати хориҷӣ: таъмини амнияти миллӣ, Ҳимояи манфиатҳои иқтисодӣ ва сиёсӣ дар арсаи байналхалқӣ.

Алоқамандии сиёсати дохилӣ ва муносибатҳои байналхалқӣ. Механизми ҳуқуқию конституционии ташаккул ва амалигардонии сиёсати хориҷии кишвар. Истиқлолияти давлатӣ. Амнияти миллӣ ва байналхалқӣ. Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун субъекти мустақили муносибатҳои байналхалқӣ. Ҷабҳаҳои асосии сиёсати хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Б. Машғулияти аудитори амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Сиёсати ҷаҳонӣ ва муносибатҳои байналхалқӣ: моҳият, хусусият ва таснифот.
2. Тамоюлҳои муносибати инкишофи муносибатҳои байналхалқӣ.
3. Низоҳои байналхалқӣ ва роҳҳои ҳалли онҳо.

4. Сиёсати хоричӣ дар системаи муносибатҳои байналхалқӣ.
5. Ҷабҳаҳои асосии сиёсати хоричии Ҷумҳурии Тоҷикистон.
6. Ташкилотҳои байналхалқӣ ва нақши онҳо дар ҷаҳони муосир.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва конспект кардан аз китоби Назаров Т., Сатторзода А. Дипломатияи муосири тоҷик. – Душанбе, 2006. - С.41-81.

Мавзӯи 24. Амният ҳамчун падидаи системаи иҷтимоию сиёсӣ

А. Машғулияти аудитории лексионӣ-назариявӣ

Мазмуни мафҳумҳои «амният», «таҳдид» ва «ҳимоя» дар илмҳои сиёсии муосир. Пайдоиши ақидаҳои сиёсӣ, дастовардҳои афкори ҷамъиятӣ ва донишҳои муосир нисбати фаҳмиши «амният».

Амният вобаста ба мавқеъ ва нуфуз: байналхалқӣ, минтақавӣ ва миллӣ. Амнияти шахс, ҷомеа ва давлат (амнияти миллӣ).

Аз рӯйи ҳосият ва моҳияти таҳдид: амнияти ҳарбӣ, иҷтимоӣ, сиёсӣ, иқтисодӣ, экологӣ, иттилоотӣ ва ғ. Алоқамандии сиёсат ва амнияти иттилоотӣ. Сиёсат ҳамчун воситаи махсуси танзими муносибатҳо ба манфиати амният. Фаҳмиши «амнияти иҷтимоӣ» ва таҳдидҳои амнияти дохилии Тоҷикистон. Масъалаҳои амният дар сиёсати дохилию хоричии Тоҷикистони муосир. Сиёсати хоричӣ ҳамчун воситаи ҳимояи бехатарии давлат, ҷомеа, шаҳрванд ва тамомияти арзии Тоҷикистон.

Тоҷикистон дар масири истиқлолият: таҳдидҳои нави замонавӣ. Концепсияи амнияти миллӣ ҳуҷҷати муттаҳидсози нерӯии миллат. Идеология, назария, таълимот ва стратегияи амнияти миллӣ. Омилҳои минтақавии масъалаи амният ва таҳдидҳои нави замонавӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Пайдоиши ақидаҳои сиёсӣ ва донишҳои муосир нисбати фаҳмиши «амният».
2. Алоқамандии сиёсат ва амният.
3. Масъалаҳои амнияти Тоҷикистон дар замони Шӯравӣ.

4. Масъалаҳои амният дар сиёсати дохилӣ ва хориҷии Тоҷикистон.
5. Концепсияи амнияти миллӣ ҳуҷҷати муттаҳидсози нерӯи миллат.
6. Омилҳои минтақавии масъалаи амният ва таҳдидҳои нави замонавӣ.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва омода намудани маъруза аз китоби Маҳмадов А.Н., Раҷабов Ш.А. Амният ҳамчун падидаи системаи иҷтимоӣ. – Душанбе, 2008.

Мавзӯи 25. Ҷаҳонишавӣ ва назарияи геополитикии олам

А. Машғулияти аудитори лексионӣ-назариявӣ

Мафҳум ва моҳияти ҷаҳонишавӣ ва ҷаҳоникунонӣ. Назарияи космополитизм. Омилҳои ташаккулдиҳандаи ҷаҳонишавӣ: омилҳои иқтисодӣ, сиёсӣ, истеҳсолию техникӣ, иттилоотӣ, иҷтимоӣ, экологӣ. Глобализатсияи муносибатҳои байналхалқӣ ва глобализатсияи алоқаҳои хоҷагидорӣ. Муҳолифони ҷаҳонишавӣ.

Мафҳуми «геополитика». Алоқамандии табиат ва сиёсат. Пайдоиш ва марҳилаҳои рушди инкишофи назарияи геополитикӣ. Таълимоти асосии геополитика. Рудолф Челлен ва рисолаи ӯ «Давлат ҳамчун шакли ҳаёт». Андешаҳои геополитикии Ф. Ратсел, А.Мэхен ва Х. Макиндер. Марҳилаҳои асосии таърихи инкишофи геополитика: вестфалӣ, венагӣ, версалӣ, потсдамӣ. Ташаккул ва инкишофи геополитика дар Олмон ва ИМА. Назарияи «Бархӯрди таммадунҳо» ва олами муосир. Назарияи «Гуфтугӯи таммадунҳо»-и М.Ҷотамӣ. Инкишофи назарияи детерминизми географӣ дар инкишофи таърихи олам. Таълимоти геополитикии инкишофи олами муосир.

Экспансия ва хусусиятҳои он. Шаклҳои гуногуни экспансия: сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ, иттилоотӣ ва ғ. Нуфуз ва иқтидори давлат. Фазаҳои геополитикӣ. Фазаи хушкӣ, баҳрӣ, ҳавой, кайҳонӣ, иттилоотӣ ва ғ. Манфиатҳои геополитикии давлат чӯзӣ таркибии манфиатҳои миллӣ. Тоҷикистон дар раванди бархӯрди манфиатҳои геополитикӣ. Мақоми Тоҷикистон дар сиёсати геополитикию геостратегии минтақавию ҷаҳонӣ.

Б. Машғулияти аудитории амалӣ

Нақшаи намунавии семинар

1. Давраҳои асосии ташаккул ва инкишофи назарияҳои геополитикӣ.
2. Нақши омилҳои гуногун дар инкишофи ғояҳои геополитикӣ.
3. Инкишофи геополитика дар мамлакатҳои Ғарб.
4. Моҳият, хусусият ва самтҳои асосии глобализатсияи сиёсат.
5. Масъалаҳои глобалии ҳозиразамон ва ояндаи инсоният.
6. Низоми нави ҷаҳонӣ ва глобализатсия.

В. Кори мустақилонаи донишҷӯён

Мутолиа ва консепт аз китоби Збигнев Бжежинский «Великая шахматная доска». –М., 1998. Боби 1.

Рӯйхати адабиёт

1. *Аристотель*. Политика. –М.: АСТ, 2006. –142 с.
2. *Аиуоров Г.* Философия эпоха Саманидов. –Душанбе: «Ирфон», 2006.
3. *Ачкасов В.А., Ланцов С.А.* Мировая политика и международные отношения. Учебник. –М.: Аспект Пресс, 2011. – 480 с.
4. *Аҳмади Дониш*. Наводир-ул-вақоеъ. – Душанбе, 1989.
5. *Бабосов Е.М.* Основы идеологии современного государства / Е.М.Бабосов. – Мн.: Амалфея, 2004. – 352 с.
6. *Василенко И.А.* Политология. Учебное пособие. 3-е изд. перераб. и доп. –М.: изд-во Юрайт, 2011. 421 с.
7. *Василенко И.А.* Политическая глобалистика: Учебное пособие для вузов. – М.: Логос, 2000. - 360 с.
8. *Вершинин М.С.* Политология. (Конспект лекций). –СПб, 2000.
9. *Гаджиев К.С.* Политология. Учебник. 4-е изд. испр. и доп. – М.: Юрайт, 2016. – 395 с.
10. *Глухова А.В.* Политические процессы: учебное пособие. – Воронеж, 2009. – 280 с.
11. *Гафуров Б.Ф.* Точикон. Иборат аз ду чилд. –Душанбе: «Ирфон», 1983.
12. *Дорендорф Р.Г.* Конфликт и свобода. – М., 1999.
13. *Дэвид Истон*. Политическая система. – М., 2005.
14. *Дугин А.Г.* Международные отношения. Парадигмы, теории, социология: Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проект, 2013. – 348 с.
15. *Жан Боден*. Шест книг о республике. – М., 1999.
16. *Зеркалов Д.В.* Политическая безопасность. Монография / Д.В.Зеркалов. – Киев: Основа, 2012. – 1068 с.
17. *Зокиров Г.* Коррупсия. Душанбе, 2005.
18. *Зокиров Г.Н.* Интихобот ва системаи интихоботӣ. Душанбе, 2000.
19. *Зокиров Г.Н.* Чо меаи шаҳрвандӣ. Душанбе, 2001.
20. *Зокиров Г.Н.* Раванди сиёсӣ. Душанбе, 2001.
21. *Зокиров Г.Н.* Истиклолияти сиёсӣ. Душанбе, 2006.
22. *Зокиров Г.Н.* Терроризм. Душанбе, 2004.
23. *Зокиров Г.Н.* Сиёсатшиносӣ. Душанбе, 2010.
24. *Зокиров Г.Н.* Системаи сиёсӣ: масъалаҳои рӯз ва дурнамои инкишоф. –Душанбе: Истеъдод, 2011. –352 с.
25. *Зокиров Г.Н.* Донишномаи сиёсӣ. Иборат аз 3 чилд. Душанбе, 2017.

26. **Зокиров Г.Н.** Давлат. Қисми 1. Монографияи илмӣ. –Душанбе: Истеъдод, 2012. –384 с.
27. **Зоҳидов О.Ҳ.** Таърихи сиёсии тоҷикон: таҳлили назарияҳо. Хучанд: Андеша, 2016. – 224 с.
28. **Збигнев Бзежинский.** Великая шахматная доска. –М., 1998.
29. Истиқрори боварӣ миёни исломӣён ва дунёиғароён-таҷрибаи тоҷикон. – Душанбе, 2004.
30. **Карл Маркс, Фридрих Энгелс.** Немецкая идеология. –М., 1988. –393 с.
31. **Козырев Г.И.** Политическая конфликтология. Учебное пособие. –М.: ИНФРА-М, 2008. –432 с.
32. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе, 2016.
33. **Кретов Б.И.** Лидерство: социально-политические проблемы. Учебное пособие. – М.: МИИТ, 1996. – 65 с.
34. **Кулагин В.М.** Международная безопасность. Учебное пособие. М., 2006.
35. **Кудусов Х.С.** Антропологияи сиёсӣ. Воситаи таълимӣ. – Душанбе: Империял-групп, 2017. – 240 с.
36. **Курбонов А.Ш.** Амнияти зеҳнӣ ва истиқлолияти давлатӣ (таҳлили иҷтимоӣ-сиёсӣ). –Душанбе: Ирфон, 2016. – 108 с.
37. **Лозовой В.Н., Семеренко Л.М., Демченко В.И.** Политическая наука в США: история и современность / Под ред. проф. Л.М.Семеренко. – Ростов-на-Дону, 2003. – 418 с.
38. **Макс Вебер.** Политика как профессия и призвание. М., 1919.
39. **Маҳмадов А.Н.** Асосҳои сиёсатшиносӣ (Курси лексия). Кӯлоб: Фарҳанг, 1995.
40. **Маҳмадов А.Н.** Политология: предмет, структура и задачи курса (научно-методический материал в помощь студентам и преподавателям). Куляб, 1993.
41. **Маҳмадов А.Н.** Социология конфликта. Куляб: Сада, 1995.
42. **Маҳмадов А.Н.** Тоҷикистон дар масири истиқлолият (Таҷрибаи таҳлили низоъ ва равандрои иҷтимоӣ сиёсӣ). Душанбе: Дониш, 2000.
43. **Маҳмадов А.Н., Юнусов Т., Раҷабов Ш.** Стратегияи амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Душанбе, 2000.
44. **Маҳмадов А.Н.** Низоъ сиёсӣ ва ҷомеаи муосир. Душанбе, 2003.
45. **Маҳмадов А.Н., Ниёзов С.О.** Политическая оппозиция как субъект конфликта. Душанбе: Ирфон, 2007.
46. **Маҳмадов А.Н., Раҷабов Ш.А.** Амният ҳамчун падидаи системаи иҷтимоӣ. Душанбе: Ирфон, 2007.

47. *Маҳмадов А.Н.* Ҳокимияти сиёсӣ ва баъзе хусусиятҳои ҳоси он. (дастури илмию назариявӣ барои донишҷӯён). Душанбе, 2007.
48. *Маҳмадов А.Н., Асадуллаев И.К.* Национальный интерес Таджикистана (методическое руководство). –Душанбе: ООО «Авесто», 2009. –92 с.
49. *Маҳмадов А.Н.* Сиёсатшиносӣ. Китоби дарсӣ. Душанбе: Ирфон, 2010.
50. *Маҳмадов А.Н.* Риторика ва баҳси сиёсӣ. Китоби дарсӣ. Душанбе: Ирфон, 2011.
51. *Маҳмадов А.Н., Қудусов Х.С.* Методикаи таълим ва таҳқиқи сиёсатшиносӣ. Душанбе: Эрграф, 2012. – 220 с.
52. *Маҳмадов А.Н., Қудусов Х.С.* Назарияҳои сиёсии муосир. Китоби дарсӣ. –Душанбе, 2014. –320 с.
53. *Маҳмадов А.Н.* Муқаддимаи идеяи миллӣ. Китоби дарсӣ. – Душанбе, 2014. –220 с.
54. *Маҳмадов А.Н., Ҳоҷиматова Г.М., Қудусов Х.С.* Методикаи таълими риторика. Воситаи таълимӣ. –Душанбе, 2015. –108 с.
55. *Маҳмадов А.Н., Хоперская Л.Л.* Современный Таджикистан: диалектика независимости и интеграции (политико-правовой анализ). Монография. – Душанбе, 2016. – 363 с.
56. *Маҳмадов А.Н.* Истиклоли сиёсӣ ва таҳкими давлатдорӣ миллӣ. Монография. –Душанбе: Эр-граф, 2016. – 264 с.
57. *Маҳмадов А.Н., Хоперская Л.Л.* Национальное примирение: перспективы развития сверенного таджикского государства. Монография. –Душанбе: Империял-груп, 2017. – 168 с.
58. *Муҳаммад А.Н.* Донишномаи мухтасари сиёсӣ. –Душанбе: Эр-граф, 2016. – 378 с.
59. *Муҳаммад А.Н.* Сиёсатшиносии этникӣ. Китоби дарсӣ. – Душанбе: Империял-груп, 2017. – 240 с.
60. *Муртазо Муртаҳарӣ.* Хадамоти мутақобили Ислому ва Эрон. Душанбе: Пайванд, 2007.
61. *Муҳаббатов А.* Сиёсатшиносӣ. Китоби дарсӣ. – Душанбе: Шарқи Озод, 2000.
62. *Муҳаббатов А., Нуриддинов Р.* Асосҳои сиёсатшиносӣ. Китоби дарсӣ. – Душанбе, 2006.
63. *Муҳаббатов А.* Ҳизбҳои сиёсӣ: воқеият ва дурнамои инкишоф. –Душанбе, 2011.
64. *Муҳаббатов А.* Сиёсатшиносӣ. Китоби дарсӣ. –Душанбе: Истеъдод, 2013.

65. Муқаддимаи низоъшиносӣ. (Китоби дарсӣ барои донишҷӯёни мактабҳои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон). Душанбе: «Эр-граф», 2006.
66. *Мумладзе Р.Г.* Политология: учебник для бакалавров / Р.Г. Мумладзе, И.Д. Афонин, А.И. Афонин, В.А. Смирнов. –М.: «Русайнс», 2016. – 348 с.
67. Материалҳои конференсияи илмиву амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи “Иҷдосияи XVI Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва рушди давлатдорӣ”. Душанбе, 2002.
68. *Мельников А.П., Сокол С.Ф.* Политическая культура в жизни общества. Учебное пособие. – Минск, 2011. – 262 с.
69. *Моска Г.* История политических доктрин / Пер. с итал. Е.И.Темнова. – М.: Мысль, 2012. – 326 с.
70. *Морис Дюверже.* Политические партии / Пер. с франц. –М., 2002. –560 с.
71. *Назаров Т., Сатторзода А.* Дипломатияи муосири тоҷик. – Душанбе: «Ирфон», 2006.
72. *Низомулмулк.* Сиёсатнома. Душанбе: «Шарки озода», 1998.
73. *Никколо Макиавелли.* Государь. – М., 1990. – 80 с.
74. *Панарин А.С.* Философия политика. М.: «Новая школа», 1996.
75. Политология: учебник / под ред. С. В. Решетникова. — 6-е изд., перераб. и доп. — Минск: ТетраСистемс, 2010. - 528 с.
76. Политология: учебник. / под ред. А.Ю.Мелвил. М.: Московский государственный институт международных отношений МИД РФ, 2008. 618 с.
77. Политология: курс интенсивной подготовки для студентов специальности «Правоведение», «Менеджмент», Ч.1. – Витебск, УО ФПБ МИТСО, 2008. – 92 с.
78. Политология: курс интенсивной подготовки для студентов специальности «Правоведение», «Менеджмент», Ч.2. – Витебск, УО ФПБ МИТСО, 2008. – 112с.
79. Политические системы современных государств. Энциклопедический справочник: Азия. В 4 т. Том 2. –М.: Аспект Пресс, 2012. – 599 с.
80. Построение доверия между исламистами и секуляристами - таджикский эксперимент. – Душанбе, 2004. – 320 с.
81. *Пушкарева Г.В.* Политология (краткий курс лекций). М.: «Юрайт», 2003. – 238 с.
82. *Раҳмонов Э.* Тоҷикон дар оинаи таърих. Китоби 1, 2 ва 3-юм. Душанбе, 2001, 2002, 2006.

83. **Раҳмонов Э.** Истиклолияти Тоҷикистон ва эҳёи миллат. Иборат аз 5 ҷилд. – Душанбе: «Ирфон», 2002-2004.
84. **Раҳмонов Э.** Даҳ соли истиқлолият, ваҳдати миллӣ ва бунёдкорӣ, ҷилди 1. – Душанбе: «Ирфон», 2001.
85. **Раҷабов И.** Риторика ва баҳси сиёсӣ. Воситаи таълимӣ. – Душанбе, 2016. – 264 с.
86. **Саидов З.** Внешняя политика Республики Таджикистан (1991-2017 гг.). Учебное пособие. – Душанбе: Контраст, 2017. – 112 с.
87. **Сирота Н.М., Мохоров Г.А.** Субъекты политики. Учебное пособие. – СПб., 2009. – 145 с.
88. **Стегний В.Н. и др.** Политология: учебное пособие / В.Н.Стегний, Н.Н.Челишев, В.И.Шерпаев. – Пермь, 2011. – 348 с.
89. **Соколов С.В.** Социальная конфликтология. – М., 2001. – 327 с.
90. **Чон Локк.** Два трактат о правлении. – М.: Мысль, 1988. – 154 с.
91. **Тағойбеков Х.С.** Правовая политика в Республике Таджикистан: общетеоретический аспект. Монография. – Душанбе: Эр-граф, 2017. – 200 с.
92. **Тихонов Ю.В.** Геополитика. М., 2000. – 269 с.
93. **Троненкова О.М.** Государство как политический институт. Учебное пособие. – М.: МИИТ, 2016. – 43 с.
94. **Тургаев А.С.** Политология: учебное пособие / Под ред. А.С.Тургаева и А.Е.Хренова. – СПб.: Питер, 2005. – 560 с.
95. **Хидирова М.У., Махмадов А.Н.** Политическая идеология современного мира (Рабочая тетрадь студента). – Душанбе: Ирфон, 2006. – 56 с.
96. **Хидирова М.У.** Конфликт и лидерство в современных условиях. Душанбе: Ирфон, 2004. – 176 с.
97. **Хидирова М.У.** Политическое поведение и его особенности. Душанбе, 2007. – 180 с.
98. **Хорошильцев А.И.** Введение в юридическую кратологию. Монография / А.И.Хорошильцев. – Курск, 2016. – 279 с.
99. **Чернов В.Ю. и др.** Что надо знать об основных идеологиях современности. Учебное пособие / В.Ю.Чернов, В.И.Бобрович, Л.В.Вонсович, В.М.Томашевич, О.М.Савчик. – Минск, 2010. – 252 с.
100. **Шободаева А.В.** Основы теории национальной безопасности: курс лекций. – Иркутск, 2015. – 208 с.
101. **Цыганков А.П.** Современные политические режимы: структура, типология, динамика. Учебное пособие. – М., 1995. – 184 с.
102. **Ятимов С.С.** Унсурмаолии Кайковус дар бораи хирад. – Душанбе: Нашриёти «Ганҷ», 2015. – 152 с.

Ба матбаа 01.12.2017 супорида шуд.
Ба чоп 21.02.2018 ичозат дода шуд.
Андозаи 60x84 1/16. Ҷузъи чопии шартӣ 2,5
Тъёдод 200 нусха.

Барнома дар Маркази таҳия, нашрва муомилоти китобҳои
дарсӣ, илмию методи Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудааст.

ш. Душанбе, к. Нисор Муҳаммад 13^а
Тел.: 227-48-09. E-mail: mmarkaz@list.ru